
FOTOGRAFIE, MOCNÝ NÁSTROJ

Jak nás klame a co s tím

Tereza Hlavová

Zpracování Digitální Fotografie, 2022

hlavoter@fel.cvut.cz

Většinou část vnímání okolního světa u člověka bez závažnějšího zrakového postižení tvoří část vizuální. Není proto divu, že o zaznamenání obrazu se lidé pokoušeli už tisíciletí, když valná většina popisů nikdy nebude tak přesná a zároveň tak stručná, jako obraz samotný. S nynější technikou jsme však schopni zaznamenat informaci ve vizuální podobě ve zlomku sekundy a v dalším tuto informaci rozšířit na druhou stranu planety. Takovéto konstatování už dnes snad nikoho nepřekvapí. A až i velký zlomek negativních dopadů výše zmíněného je také všeobecně známý, změna k lepšímu, i přes existenci mnoha pokusů, stále nepřichází.

Proč právě „mocný nástroj“? Fotografie, ať už jako informace, umění, myšlenka či jakákoliv její podoba, má potenciál nepředstavitelného vlivu. Začněme například v informační sféře: značná část online zpravodajských služeb doplní své články o fotografie či videa. I kdyby ke článku samotném fotografie neexistovala, doplňuje se obvykle ilustrační foto. Obraz nám totiž může doplnit kontext, přitáhnout naši pozornost, a nebo nás dokonce utvrdit v pravosti okolního textu. Vsazení do správného kontextu, korektní předání a rozšíření pravdy, to je to, co bychom měli oslavovat. Jenže samozřejmě – přichází na řadu i negativa.

Je velice jednoduché se pouze podívat na fotografii, titulek, přelést text rychle očima a připravit se tak o kontext, ve kterém se fotografie nachází. Je také velice jednoduché rozšířit fotografii přímo bez kontextu či dokonce v kontextu zavádějícím až lživém. Moje předchozí domněnky by tudíž měly platit i zde. Fotografie takto doplní zavádějící kontext, v případě skandální povahy přitáhne pozornost, a nakonec může velké množství čtenářů přesvědčit k názoru, který autor vyžadoval. Lidé jsou většinou s tímto aspektem seznámeni a často nad podobnými kauzami mávnou rukou. Vyjádření typu: „Lidé by si měli dohledat zdroje,“, „Lidé by si měli ověřovat informace,“ či „Tak se akorát vysvětlí, jak to doopravdy bylo,“, se v době sociálních sítí však zdají jako velice naivní. Informace se na nás hrnou každým momentem, kdo by si dával tu práci všechno kontrolovat a ověřovat, když je jednodušší přejít ihned na další poutavou zprávu dne. Spousta lidí netuší, jaké důsledky může nevinná fotka s jednou větou textu na něčí život mít. [1]

Je také velice jednoduché fotografii upravit a pak rozeslat do světa, navíc ještě v kombinaci se změnou textu je tak zrozena ještě větší lež. Od internetové senzace [2] až k politické propagandě/“fake news“, nástroj je stále stejný, funkční a bohužel účinný. Výše uvedené rady, jak se proti tomuto fenoménu bránit, jsou ve výsledku podle mě důležité, avšak to největší leží na schopnosti kritického myšlení jedince – čtenáře a jeho tendenci (ne)propadat efektu rozjetého vlaku, když mluvíme o internetových senzacích.

Ale negativní aspekty konkrétně úpravy fotografií bohužel nekončí na žertících ani na politické kontrole. Mladší generace, co vyrůstaly či se dokonce narodily do éry sociálních sítí, se dostávají do velice znepokojujících statistik, například co se poruch příjmu potravy a dalších problémů se body-image týče, a to právě v souvislosti s neustálým nápořem fotek nemožně dokonalých lidí. Podle výzkumu vedeného přímo Facebookem trpí nějakou formou poruchy příjmu potravy v důsledku aktivního používání sítě Instagram každá třetí mladá dívka, která Instagram pravidelně navštěvuje. [3]

Nejen, že většina lidí samozřejmě nechce zveřejnit neperfektní fotku, na níž by se měl nacházet, ale zároveň většina algoritmů sociálních sítí upřednostní šíření právě takových dokonalých fotek a to (snad) ne kvůli nějakému zlému záměru jejich tvůrce, ale díky lidské povaze ocenit to lépe vypadající samozřejmě lépe, což se algoritmus rychle naučí a poté propaguje více. Za následek potom můžeme na obrazovce považovat

výskyt jedné dokonalé vyfocené lidské bytosti za druhou a tudíž při výběru z vlastních fotografií se může objevit ohromná otázka na povrchu či kdesi hluboko v mysli, „kde se bere ten rozdíl“.

Co vidíme a vnímáme každodenně, ovlivní náš způsob myšlení. U fotografií si ještě přece jen většinou dokážeme uvědomit, že se jedná o pečlivě vybraný a upravený kousek, ovšem s dnešními možnostmi aplikování filtrů vylepšujících vzhled na video i živý přenos (brzy dost možná i bez našeho souhlasu [4]) je to stále těžší rozlišit. A přestože v mnoha případech víme, že mnoho fotografií, které vidíme, je pečlivě připraveno, nařazeno a upraveno, stejně častý kontakt s nimi může mít vliv na naše myšlení.

A to je pouze zlomek příkladů negativních vlivů, ve kterých je fotografie aktérem. Otázka tedy zní: „Co s tím?“

Samozřejmě, kdyby bylo tak jednoduché najít odpověď ve dvoustránkovém eseji, lidstvo by už ve svém vývoji bylo mnohem dál. Co se zavádějícího kontextu týče, důležitý je přístup ke vzdělání pro budoucího čtenáře, podpora kritického myšlení a logického uvažování. Je samozřejmě pravda, že vlivům konspiračních teorií mohou propadat i velice inteligentní lidé, ale dle mého názoru značná část autorů lživých zpráv u čtenáře spoléhá na neznalost historie a neschopnost zapřemýšlet nad danou problematikou. Cenzura ve vzdělání je častým krokem totalitních vládních režimů právě z tohoto důvodu.

Naopak problémy v souvislosti s nedosažitelnou vizáží již mnohá hnutí mají snahu řešit tím, že filtry ani úpravy nepoužívají a ukazují i reálné nedokonalé stránky svého života. Zde by ovšem opět byla třeba síla v číslech, protože dokud se nebude jednat o dostatečně viditelnou část uživatelů, stále bude přetrvávat okolní trend perfekcionismu. Velice nápomocný je i krok mnoha celebrit se netajit s podstoupením plastické operace či s úpravami fotek. A pokud by zde nebyla kauza s nevyžádanými, nezrušitelnými, skrytými vizuálními filtry na síti TikTok [4], tak bych i řekla, že zde byla učiněna dobrá rozhodnutí, když se ustanovilo, že u videa bude připojen seznam všech použitých filtrů.

A co s tím z hlediska fotografie samotné? Asi nic moc, nakonec. Reportážní fotografie by měla být zasažena úpravami jen do takové míry, aby se stále zachoval její význam. U portrétu či figurální fotografie by bylo dobré nelhat ohledně procesu její tvorby. A žádná fotografie by se neměla ocitnout ve lživém kontextu. Těžké však dnes tyto věci vymáhat, v druhém bodu obzvlášť.

[1] Jak může meme zničit život <https://www.good.is/money/how-a-meme-can-ruin-your-life>

[2] „Stop being poor“ <https://www.vogue.com/article/paris-hilton-debunks-stop-being-poor-shirt>

[3] Vliv instagramu <https://www.theguardian.com/society/2021/sep/18/i-felt-my-body-wasnt-good-enough-teenage-troubles-with-instagram>

[4] TikTok a skrytý filtr https://i-d.vice.com/en_uk/article/z3x39a/tiktok-beauty-filter-bug